

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТА ОСНОВИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ENVIRONMENTAL SAFETY AND NATURAL RESOURCES

UDC 504.064.2

Tetiana Kryvomaz¹, Doctor of Technical Sciences, Candidate of Biological Sciences, Professor of the Department of Environmental Protection Technologies and Labor Protection
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4161-9702> **e-mail:** ecol@i.ua

Ivan Chaliy², PhD in Economics, Chairman of the Accounting and Reporting Practice Committee
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-5537-2707> **e-mail:** ifrs@ukr.net

Roman Hamotskyi¹, PhD student
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5469-8606> **e-mail:** roman.gamotskii@gmail.com

Igor Ilchenko¹, PhD student
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-0427-138X> **e-mail:** revolenglab@gmail.com

Artem Tsyba¹, PhD student
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-4532-0982> **e-mail:** absqueee@gmail.com

¹Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine

²Ukrainian Federation of Professional Accountants and Auditors, UA NvD Platform, Kyiv, Ukraine

ESG CRITERIA IN GREEN REBUILDING OF UKRAINE

Abstract. *The historical retrospective of the construction industry shows a tendency to move to a qualitatively new level after crises and global upheaval. Global markets are currently being reformatted to reflect new investment priorities, where environmental, social and governance (ESG) criteria are gaining essential importance, and Ukraine is at the center of global transformations. Ukraine's post-war reconstruction plans include the use of green innovative technologies, as the formation of a green economy is the basis of the European Union Association Agreement. The concept of "green recovery" has become widespread, as investments in low-carbon technologies strengthen the country's resilience. Implementation of green building principles saves resources and energy, stimulates innovation and competitiveness, and increases the confidence of investors and increasingly conscious consumers. Current international trends are moving towards global decarbonization of the world economy and the widespread implementation of ESG non-financial reporting standards to screen and increase transparency of business. The construction sector plays a key role in achieving the Sustainable Development Goals, given the significant economic, environmental and social impacts of the construction industry. The requirements for decarbonization, safety and well-being of buildings are growing, and the increasing volume and complexity of data requires new tools and approaches. The application of ESG principles involves the creation of long-term sustainable value in the interests of the company and its stakeholders. In the construction sector, ESG*

factors are crucial for determining the overall value and potential of a property, which helps investors to obtain more information for decision-making and risk assessment. The use of (ESG) indicators ensures transparency, objectivity and measurability of the company's performance. Businesses that demonstrate concrete commitments to sustainable development will become undisputed leaders in their industries in the next 30 years and will gain access to investment capital. On the other hand, companies that do not take care of compliance with international standards in a timely manner risk losing business in the medium term.

Key words: ESG; green building; reconstruction of Ukraine; environmental safety.

Т.І. Кривомаз¹, І.Г. Чалий², Р.О. Гамоцький¹, І.С. Ільченко¹, А.М. Циба¹

¹Київський національний університет будівництва та архітектури, м. Київ, Україна

²Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України, UA NvD Platform, м. Київ, Україна

КРИТЕРІЇ ESG У ЗЕЛЕНІЙ ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ

Анотація. *Історична ретроспектива розвитку будівельної галузі свідчить про тенденцію переходу на якісно новий рівень після криз та глобальних потрясінь. Зараз відбувається переформатування світових ринків з урахуванням нових інвестиційних пріоритетів, де екологічні, соціальні та управлінські критерії діяльності бізнесу (ESG) набувають есенціальної вагомості, а Україна опинилася у центрі світових трансформацій. Плани повоєнної відбудови України передбачають використання зелених інноваційних технологій, оскільки формування зеленої економіки є основою Угоди про асоціацію з ЄС. Широкого поширення набула концепція «зеленого відновлення», тому що інвестиції у низьковуглецеві технології зміцнюють стійкість країни. Впровадження принципів зеленого будівництва забезпечує економію ресурсів та енергії, стимулює інновації та конкурентоспроможність, підвищує довіру інвесторів та все більші свідомих споживачів. Сучасні міжнародні тренди розвиваються у напрямку глобальної декарбонізації світової економіки та широкомасштабного впровадження ESG стандартів нефінансової звітності для скринінгу та збільшення прозорості економічної діяльності. Сектор будівництва відіграє ключову роль у забезпеченні цілей сталого розвитку, враховуючи значні економічні, екологічні та соціальні наслідки будівельної сфери. Вимоги до декарбонізації, безпеки та благополуччя будівель зростають, а збільшення обсягу та складності даних вимагає нових інструментів і підходів. Застосування принципів ESG передбачає створення довгострокової сталої цінності в інтересах компанії та її стейкхолдерів. У сфері будівництва фактори ESG мають вирішальне значення для визначення загальної вартості та потенціалу об'єкта нерухомості, що допомагає інвесторам отримувати більше інформації для прийняття рішень та оцінки ризиків. Застосування (ESG) показників забезпечує прозорість, об'єктивність та вимірюваність результатів діяльності компанії. Бізнеси, які демонструють конкретні зобов'язання щодо сталого розвитку, стануть беззаперечними лідерами у своїх галузях у найближчі 30 років та отримають доступ до інвестиційного капіталу. Натомість, компанії, які не подбають вчасно про відповідність міжнародним стандартам, ризикують втратити бізнес вже у середньостроковій перспективі.*

Ключові слова: ESG; зелене будівництво; відбудова України; екологічна безпека.

<https://doi.org/10.32347/2411-4049.2023.4.5-20>

Вступ

Російська агресія зруйнувала долі та домівки українців, проте впевненість у перемозі України настільки непохитна, що відновлення України відбувається вже зараз. Глобальні плани з відбудови нашої країни почали з'являтися ще у перші місяці війни і з кожним днем до них долучаються все більше людей і організацій з різних країн світу. Загалом у планах відбудови України виділяють три основних етапи: 1) забезпечення житлом всіх постраждалих; 2) відновлення інфраструктури; 3) відбудова зруйнованих територій за кращими міжнародними стандартами [1]. Впровадження принципів зеленого будівництва забезпечує економію ресурсів та енергії, стимулює інновації та конкурентоспроможність, підвищує довіру інвесторів та все більш свідомих споживачів [3].

Формування зеленої економіки в Україні є основою Угоди про асоціацію з ЄС, а сприяння зеленому та сталому відновленню після пандемії COVID-19 стало ключовою сферою підтримки ПРООН Уряду України. Перехід до зеленої економіки та кліматичної нейтральності відповідно до вимог ЄС буде пов'язаний з необхідністю відмовитися від старої та неефективної вуглецевої економічної діяльності шляхом розробки та впровадження абсолютно нових бізнес-моделей. Ця нова бізнес-модель має базуватися на низькому вмісті вуглецю у продуктах і послугах, що вимагає впровадження системи моніторингу, звітності та верифікації (МЗВ) та кращого управління ризиками, пов'язаними зі змінами клімату. Проект ПРООН «Підтримка зеленого відновлення в Україні» надаватиме підтримку при оцінці впливу на українську економіку та фінансову систему нефінансових ризиків, спричинених розвитком ESG [4].

Сектор будівництва відіграє ключову роль у забезпеченні цілей сталого розвитку, враховуючи значні економічні, екологічні та соціальні наслідки протягом всього життєвого циклу будівельних об'єктів [5]. Ініціативою #BuildingToCOP26 створено Консорціум за нульові викиди та стійке середовище, де заплановано вдвічі скоротити викиди будівельного сектору до 2030 року та зробити побудоване середовище основним постачальником рішень для боротьби з кліматичною кризою [9]. Асоціація фінансових ринків Європи (AFME) відзначає суттєвий вплив на ринки капіталу регуляторних змін у сфері сталого фінансування через попит клієнтів та очікування різних сфер бізнесу. Група фінансових установ, які володіють майже 20 трлн доларів активів, закликала компанії встановити науково обґрунтовані цілі щодо скорочення викидів парникових газів – SBTi (scientific based targets initiative). Понад 2000 компаній, які покривають 2 трлн ринкової капіталізації, задекларували прагнення встановити SBT для скорочення понад 90% власних викидів парникових газів та компенсації чи усунення залишкових до 2050 р. [16]. У 1200 компаній, які представляють 1/3 світової економіки з понад 50 секторів, є підтверджені SBT. Дев'ять із 10 компаній зі списку Fortune 500 використовують GHG протокол для CDP звітів (Carbon Disclosure Project – «золотий» стандарт екологічної звітності) [17]. Фінансові консультанти враховують такі ризики у своїх інвестиційних рішеннях та страхових чи інвестиційних консультаціях. Прийняття регламенту наразі означає, що певні учасники фінансового ринку в ЄС зобов'язані здійснювати обов'язкове розкриття інформації про екологічне, соціальне та корпоративне управління

(ESG), та заохочує інвесторів виявляти, оцінювати та пом'якшувати потенційний негативний вплив своїх інвестицій на суспільство та довкілля.

Сучасні міжнародні тренди розвиваються у напрямку глобальної декарбонізації світової економіки та широкомасштабного впровадження ESG стандартів, що невдовзі стануть обов'язковими для ведення бізнесу, в тому числі і в Україні. Ще у 2018 році виникла необхідність розробки Плану дій ЄС щодо фінансування сталого зростання. Зараз учасники ринків капіталу впроваджують Регламент ЄС про таксономію як інструмент скринінгу економічної діяльності та збільшення прозорості. Очікується, що остаточне затвердження стандартів звітності ЄС разом із майбутнім впровадженням CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) покращать доступність ESG інформації, допомагаючи відповідати вимогам Положення про розкриття інформації щодо сталого фінансування. У Великій Британії нові правила щодо обов'язкових вимог до розкриття інформації про викиди парникових газів почали діяти ще з 1 квітня 2019 р. У листопаді 2022 р. Рада ЄС ухвалила Директиву про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD) за новою версією Європейських стандартів сталої звітності (ESRS) Європейської консультативної групи з фінансової звітності (EFRAG). Екологічні, соціальні та управлінські (ESG – Environmental, Social, and Governance) критерії діяльності бізнесу – це набір стандартів нефінансової звітності компаній ESRS (European Sustainability Reporting Standards), опубліковані в квітні 2022 року [10]. Першими під дію Директиви про нефінансову звітність підпадають великі компанії зі штатом понад 500 працівників, що повинні звітувати за результатами 2024 р. з 1 січня 2025 р. Директива поширюється на компанії з більш ніж 250 працівниками та/або 40 мільйонами євро обороту та/або 20 мільйонами євро загальних активів. Малі та середні підприємства матимуть більше часу для адаптації до нових правил, оскільки вони повинні подавати звітність у 2027 р. за результатами своєї діяльності з 1 січня 2026 р. Затверджена у червні 2022 р. Директива щодо корпоративної звітності про сталий розвиток (CSRD) змінює та значно розширює вимоги ЄС щодо звітності. Окрім вимоги до компаній ЄС звітувати відповідно до Європейських стандартів звітності про сталий розвиток, CSRD Директива також включає компанії поза межами ЄС, якщо вони генерують значний дохід і мають співробітників, наприклад, є дочірньою компанією в ЄС.

У сфері будівництва фактори ESG мають вирішальне значення для визначення загальної вартості та потенціалу об'єкта нерухомості, що допомагає інвесторам отримувати більше інформації для прийняття рішень та оцінки ризиків. Бізнеси, які демонструють конкретні зобов'язання щодо сталого розвитку, стануть беззаперечними лідерами у своїх галузях у найближчі 30 років та отримають доступ до інвестиційного капіталу. Натомість, компанії, які не подбають вчасно про відповідність міжнародним стандартам, ризикують втратити бізнес вже у середньостроковій перспективі.

Постановка завдання

Метою цього дослідження є з'ясування ролі ESG критеріїв у зеленій відбудові України. У відповідності із поставленою метою сформульовано наступні завдання:

- проаналізувати етапи еволюції від ідеології зеленої концепції до вимірюваних параметрів ESG звітності;
- охарактеризувати екологічні (Environmental), соціальні (Social) та управлінські (Governance) вимоги діяльності будівельних організацій;
- визначити перспективи розвитку будівельної галузі України з урахуванням ESG вимог.

Результати досліджень

Тенденції будівництва завжди відображали здатність еволюціонувати після криз шляхом докорінного перегляду теорій планування та розробки нових моделей міського простору, а також нових шляхів функціонування людей у побудованому середовищі. Історична ретроспектива розвитку будівельної галузі свідчить про тенденцію переходу на якісно новий рівень після криз та глобальних потрясінь.

Широкого поширення набула концепція «зеленого відновлення», підґрунтя для якої сформувалося ще в ході розробки протипандемічних заходів в різних містах світу. Всі зацікавлені сторони вже розуміють, що інвестиції у низьковуглецеві технології – це інвестиції у стійкість країни. Зміна клімату збільшила ризик аномальних погодних явищ – спека, повені, пожежі, урагани, шторми та інше, тому всі шукають способи пом'якшити ці ризики. Енергетична криза обумовлює енергоефективність та використання відновлюваних джерел енергії, а війна переконливо продемонструвала, що енергонезалежність – це питання виживання. Економічна криза обумовлює пошук зовнішнього фінансування та інвестицій. Після спаду ринків внаслідок війни та Covid-19 динаміка показників вартості акцій компаній, що приділяють належну увагу питанням ESG, була кращою, порівнюючи з іншими компаніями [2]. Зараз відбувається переформатування світових ринків з появою нових інвестиційних пріоритетів, де ESG набуває есенціальної вагомості, а Україна опинилася у центрі світових трансформацій. Криза може стати поштовхом для переходу на новий рівень, якщо у повоєнній відбудові застосувати кращі світові тенденції розвитку будівельної галузі (рис. 1).

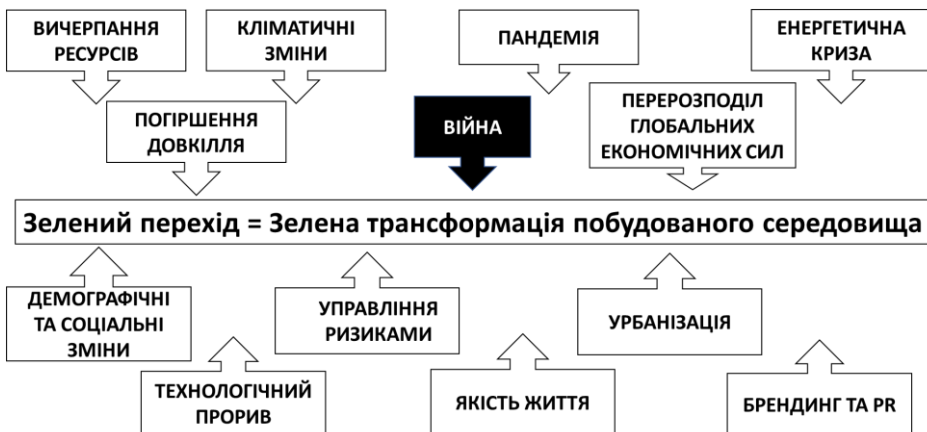

Рис. 1. Підґрунтя для зеленої відбудови України

Витоки концепції зеленого будівництва можна простежити від середини XIX століття. Головною метою цих раних розробок було покращення умов експлуатації та обслуговування будівель. Після першої світової війни в 1921 р. у Британії було засновано науково-дослідний центр будівництва (Building Research Establishment – BRE). Досліджувались шляхи покращення якості житла після війни, вплив опалення та теплоізоляції на якість життя та вартість енергії для середнього громадянина, а також визначали дію англійського клімату на будівельні матеріали. У повоєнний час після другої світової війни у 1949 р. перед BRE було поставлено завдання покращити сталість будівельних ресурсів Британії з суто економічної точки зору, однак при цьому не враховувався вплив на довкілля.

Сучасне поняття про зелене будівництво сформувалося в процесі екологічного руху 1960-х років і кристалізувалося під час нафтової кризи 1970-х років, яка змусила компанії з нерухомості шукати альтернативи викопному паливу внаслідок ембарго ОПЕК. У 1973 році Американський інститут архітекторів започаткував Енергетичний комітет для лобювання в уряді США принципів будівництва, які включали екологічні та енергетичні міркування. Сьогодні зелене будівництво застосовує інноваційні технології для мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище будівельної індустрії шляхом оптимізації використання природних ресурсів, зменшення забруднення, впровадження енергоефективності, підвищення якості та комфорту побудованого середовища. Постійно з'являються нові «золоті стандарти», які перевершують попередні, але збільшення обсягу та складності даних вимагає нових інструментів і підходів. Водночас вимоги до декарбонізації, безпеки та благополуччя продовжують зростати, а очікування стають більш масштабними та конкретними. Застосування ESG показників забезпечує прозорість, об'єктивність та вимірюваність результатів діяльності компанії.

Основною метою діяльності будь-якої компанії є максимізація прибутку, а бізнес є рушійною силою економічного зростання суспільства. Водночас бізнес і промисловість негативно впливають на навколишнє середовище та якість життя, тому розвиток природоохоронного та соціального законодавства спрямовано на пом'якшення цього руйнівного ефекту. Часи «розгнужданого капіталізму» вже залишилися у минулому, а прагнення до прибутку за будь-яку ціну може назавжди зруйнувати репутацію і бізнес. Соціально-свідомі інвестори для перевірки потенційних інвестицій використовують ESG стандарти діяльності компанії. Застосування принципів ESG передбачає створення довгострокової сталої цінності в інтересах компанії та її стейкхолдерів.

Наразі немає єдиного стандарту звітності з питань ESG, як і уніфікованої методики збору і надання інформації. У міжнародній системі сформувалося два основних центри ESG-стандартизації на базі Європейської консультативної групи з фінансової звітності [9] та Фундація міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) [14]. Фундація МСФЗ об'єднує Міжнародну раду стандартів сталого розвитку (ISSB – International Sustainability Standards Board) і Раду з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB – International Accounting Standards Board). Над розробкою ESG стандартів також працюють Проєкт розкриття про викиди вуглецю [5], Рада стандартів розкриття інформації про клімат [6], Рада зі стандартів обліку сталого розвитку [16], Цільова група з питань розкриття кліматичної

фінансової інформації [17]. Наразі Глобальна ініціатива звітування (GRI) [12] є найбільш широко використовуваним стандартом звітності ESG у діловому світі. На міжнародному рівні існує тенденція до надання незалежних підтверджень достовірності нефінансової звітності, якій повністю довіряють акціонери, стейкхолдери та ринки.

Таблиця 1. Проект стандартів нефінансової звітності компаній ESRS (European Sustainability Reporting Standards)

Наскрізнi стандарти	Екологічні стандарти	Соціальні стандарти	Управлінські стандарти
Загальні принципи Загальна оцінка, стратегія, управління та суттєвість	Зміна клімату Забруднення Водні та морські ресурси Біорізноманіття та екосистеми Використання ресурсів та циркулярна економіка	Власна робоча сила Працівники в ланцюжку створення вартості Вплив на громади Споживачі та кінцеві користувачі	Управління, управління ризиками та внутрішній контроль Ділова поведінка

Нефінансова звітність повинна складатися згідно з відповідними національними та/або загально визнаними міжнародними стандартами звітності з питань ESG. В Україні керівні принципи розкриття інформації з питань ESG розроблялися навесні 2020 року під егідою Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України (НКЦПФР) та Української академії корпоративного управління (УАКУ). Розроблений Кодекс корпоративного управління охоплює широке коло питань, зокрема роль стейкхолдерів підприємства та сприяння сталому розвитку підприємства. Кодекс дотримується Принципів корпоративного управління G20/OECD та відображає рекомендації, наведені в остаточних звітах з питань корпоративного управління та сталого фінансування на ринках, що розвиваються, Комітету з розвитку та ринків, що розвиваються, Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO). Рекомендації щодо розкриття інформації відповідають керівним принципам щодо належної практики розкриття інформації про корпоративне управління Конференції Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку (UNCTAD). Також використовувались Методика IFC з питань корпоративного управління та національні кодекси різних країн [2]. Зважаючи на задекларований владою намір про приєднання України до ЄС, вважаємо, що наразі українським компаніям доцільно орієнтуватися на стандарти нефінансової звітності компаній ESRS (European Sustainability Reporting Standards), проект яких було опубліковано у квітні 2022 року (табл. 1). У Проекті передбачено близько 1100 розкриттів широкого спектру ESG звітності не тільки перед інвесторами, але й для всіх зацікавлених сторін.

Вплив компанії на суспільство та навколишнє середовище повинен бути чітко зрозумілим для стейкхолдерів. Екологічні критерії (Environmental) враховують корпоративну політику компанії у реагуванні бізнесу на екологічні ризики та у захисті навколишнього середовища та визначають, як саме компанія дбає про довкілля. Соціальні критерії (Social) регламентують відносини зі співробітниками, постачальниками, клієнтами та суспільством.

Корпоративне управління (Governance) стосується керівництва компанією, оплати праці, аудиту, внутрішнього контролю та прав акціонерів. Показники ефективності ESG можуть бути як кількісними, так і якісними. Кожній компанії необхідно з'ясувати сфери ESG та скоригувати механізми контролю та внутрішнього аудиту з їх урахуванням. В першу чергу зосереджуються на ESG показниках, які суттєві для інвесторів та ключових стейкхолдерів.

Екологічні критерії ESG звітності. Європейський закон про клімат встановлює межі для скорочення викидів парникових газів з метою скорочення викидів до 2030 року та досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року [5]. Рада з питань фінансової стабільності (РФС/FSB) створила Робочу групу з питань розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом (РГРІК/TCFD), для розкриття інформації про кліматичні ризики та можливості. Регламент (ЄС) щодо кліматичної таксономії (EU Taxonomy Climate Delegated Act) встановлює шість екологічних цілей: 1) пом'якшення наслідків зміни клімату; 2) адаптація до змін клімату; 3) стале водокористування та захист водних і морських ресурсів; 4) перехід до циркулярної економіки; 5) запобігання забрудненню і контроль за ним; 6) охорона та відновлення біорізноманіття та екосистем. Крім того, Положення про таксономію встановлює чотири умови відповідності економічної діяльності екологічним критеріям: 1) зробити значний внесок принаймні в одну екологічну мету; 2) не завдавати суттєвої шкоди іншим екологічним цілям (DNSH – do no significant harm); 3) дотримуватись мінімальних соціальних гарантій; 4) відповідати технічним критеріям перевірки. Компаніям рекомендовано розробити Політику сталого розвитку, яка визначає взаємодію з навколишнім середовищем, а також враховує потенційні ризики, пов'язані з довкіллям. Обов'язково не тільки дотримуватись усіх відповідних законів, але й поширювати інформацію щодо кращих практик сталого розвитку та впроваджувати у діяльність компанії. Ініціатива щодо встановлення науково обґрунтованих кліматичних цілей (Science Based Targets initiative) заохочує компанії до збільшення обсягу розкриття інформації про сталий розвиток, створення планів покращення сталого розвитку та надання продуктів і послуг на основі нейтральних вуглецевих викидів. Провідні корпорації вже зараз вимагають від своїх постачальників розкривати дані про сталий розвиток та викиди парникових газів, а також надавати підтвердження їхньої достовірності від третіх сторін. Для будівельних компаній рекомендовано враховувати у своїй діяльності наступні екологічні критерії:

1. Наявність системи передпроектної оцінки впливу будівництва на довкілля та розвиток місцевих громад з урахуванням інтересів всіх груп зацікавлених осіб.

2. Проведення комплексної оцінки життєвого циклу будівель для мінімізації негативного впливу на довкілля та кліматичні зміни.

3. Відновлення антропогенно та техногенно пошкоджених територій для нової забудови.

4. Практика відповідального землекористування, збереження ландшафтних особливостей та біорізноманіття в процесі проектування, будівництва, експлуатації та реконструкції будівель та інфраструктури.

5. Дотримання вимог безпеки, якості та екологічної естетики будівель для забезпечення здоров'я і комфорту користувачів.

6. Застосування енергоефективних інноваційних технологій та стратегій зниження експлуатаційних витрат.

7. Відповідальний вибір будівельних матеріалів з урахуванням екологічних вимог та ланцюгів постачання.

8. Наявність змістовної нефінансової інформації про кліматичні ризики, зокрема даних про викиди парникових газів.

Соціальні критерії ESG звітності. Соціальні критерії орієнтовані на відносини з працівниками, постачальниками, клієнтами, місцевими громадами та ін. Компанія повинна провести аналіз різних груп стейкхолдерів, на яких може вплинути діяльність компанії або які можуть вплинути на господарську діяльність компанії, щоб розробити стратегії взаємодії з ними для конструктивної співпраці. Стейкхолдери повинні мати можливість вільно повідомляти про своє занепокоєння щодо протиправної чи неетичної практики у компанії, для чого необхідно створити канали комунікацій та механізми подання й розгляду скарг. Взаємодія зі стейкхолдерами означає широкий, інклюзивний та безперервний процес, в якому розкриваються інтереси основних груп стейкхолдерів та здійснюється відкрите звітування щодо аспектів взаємодії з ними. Врахування інтересів стейкхолдерів допомагає компанії покращити свою діяльність і краще управляти своїми ризиками. Усвідомлення ролі стейкхолдерів в економічному житті підприємства є взаємовигідним процесом, оскільки фінансові результати діяльності і профіль ризику компаній покращуються, якщо компанії повністю розуміють внесок стейкхолдерів у їхню діяльність і докладають зусиль для налагодження конструктивної взаємодії з ними. При цьому покращення безпеки праці робітників не лише зменшує кількість потенційно можливих судових позовів, а й підвищує мотивацію і продуктивність працівників.

Таким чином компанія формує власну політику, кодекс, стратегію та план взаємодії зі стейкхолдерами для досягнення спільних інтересів. Згідно з Директивою ЄС щодо нефінансової звітності [15], починаючи з 2018 року, підприємства, що становлять суспільний інтерес, повинні публікувати звіти про свою політику стосовно дотримання прав людини, соціальної відповідальності та ставлення до працівників, протидії корупції та хабарництва, різноманітності співробітників за віком, статтю, освітою та професійним досвідом [2]. Політика різноманітності, справедливості та інклюзивності (DEI – diversity, equity, and inclusion) спрямована на дотримання справедливості для всіх людей, особливо груп, які історично були недостатньо представлені або піддавалися дискримінації на основі ідентичності чи інвалідності [8]. Звітність з питань прав людини у сфері бізнесу регламентують Керівні принципи концепції звітності ООН (КПКЗ/UNGP). Для оцінки відповідності соціальної політики компанії рекомендовано наступні критерії:

1. Дотримання прав людини, соціальна відповідальність та гідне ставлення до працівників.

2. Неприпустимість практики незаконного використання робочої сили, а саме праці робітників, з якими не оформлені трудові або цивільно-правові стосунки. Недопущення практики незаконної оплати праці, тобто «зарплата в конвертах».

3. Різноманітність у складі компанії за віком, статтю, освітою та професійним досвідом. Відсутність свідчень про токсичність робочих місць, включаючи сексуальні домагання.

4. Відсутність фактів залучення підприємства у репутаційні скандали і конфлікти з територіальними громадами та громадськими організаціями, зокрема – незаконне землевідведення, руйнація пам'яток архітектури тощо.

5. Філантропічна залученість, зокрема благодійні та волонтерські заходи.

6. Політика взаємодії зі стейкхолдерами повинна ґрунтуватися на прозорості та інклюзивності.

7. Кодекс корпоративної поведінки, який узгоджується з більш широкими цілями фінансової стабільності та сталого розвитку.

8. Механізм подання та розгляду скарг через канали комунікації для стейкхолдерів.

Критерії управління ESG звітності. Критерії управління обґрунтовують впровадження передової практики ESG, яка поширюється на керівництво, співробітників, зовнішній аудит та внутрішній контроль компанії. Керівні принципи ESG впроваджуються в усіх ланках управління організацією на засадах справедливості та прозорості з урахуванням кращих практик і культури належного управління. Компанія повинна переглянути кваліфікаційні вимоги та посадові інструкції, щоб вони містили знання і досвід з питань ESG. Кваліфікаційні вимоги передбачають знання у сфері управління екологічними і соціальними ризиками, корпоративної соціальної відповідальності, сталого розвитку, практик належного управління і запобігання корупції. Політика щодо розкриття інформації повинна вимагати звітування з питань, пов'язаних зі стейкхолдерами і сталим розвитком, які є суттєвими для фінансових результатів діяльності компанії. Компанія повинна визначити суттєвість будь-якої інформації, яка може покращити розуміння господарської діяльності компанії у сфері ESG. Концепція суттєвості щодо звітності з питань ESG забезпечує глибше, довгострокове розуміння ризиків, перспектив та рушійних сил успіху компанії. Команда організації повинна бути компетентною, досвідченою, незалежною та різноманітною за складом і водночас діяти на поінформованій основі, застосовуючи сучасні знання та навички стосовно ESG. Інтеграція менеджменту екологічних та соціальних ризиків у системи управління відкриває можливості, зокрема, нові напрямки бізнесу, нові клієнти, більший доступ до фінансування, вища акціонерна вартість та покращена репутація і гудвіл. Дотримання високих стандартів корпоративного управління сприяє фінансовому зростанню, оскільки компанії, які мають високі показники ESG, мають вищу вартість акцій [19]. Вся інформація, призначена для акціонерів, ринків та інших стейкхолдерів, має бути структурованою і легкодоступною на вебсайті компанії. Політика щодо управління та розкриття інформації визначає своєчасний і справедливий доступ до показників ESG, що включає наступні критерії:

1. Корпоративна стратегія і політика з питань ESG, що включають мету, місію та бачення сталого розвитку компанії, основні питання і виклики у сфері ESG, плани щодо їх вирішення, зв'язок між ESG та досягненням стратегічних цілей компанії.

2. Комплексна Система екологічного і соціального управління (СЕСУ) повинна бути наочно ефективною та інтегрованою в систему управління ризиками.

3. Кількісні і якісні показники ефективності повинні охоплювати ступінь задоволення потреб клієнтів та працівників, забезпечення різноманітності людських ресурсів, показники ефективності безпеки, вплив на довкілля,

енергоефективність, галузеві показники. Для полегшення обробки даних впроваджується цифрове маркування інформації.

4. Кваліфікаційні вимоги до співробітників та посадові інструкції повинні містити знання і досвід з питань ESG.

5. Кодекс поведінки, який визначає політику взаємодії зі стейкхолдерами для досягнення спільних інтересів.

6. Механізми подання і розгляду скарг для протидії корупції та хабарництву.

7. Відсутність економічних стосунків з суб'єктами, що є резидентами держав з переліку, затвердженого Радою ЄС 24 лютого 2022 року. Кінцевими бенефіціарними власниками підприємства не можуть бути громадяни країни-агресора.

8. Звітність про результати діяльності у сфері ESG для розкриття суттєвої інформації, яка визначає своєчасний і справедливий доступ до показників ESG.

Згідно з чинним законодавством України, великі та середні підприємства повинні розкривати річний звіт про управління як частину загального річного звіту, хоча вимога щодо надання окремої звітності з соціальних та екологічних питань законодавством поки що не передбачається. На відміну від фінансової інформації, законодавство України не передбачає вимоги щодо аудиту інформації з питань ESG, що розкривається компанією. На сьогодні компанія сама вирішує, чи проводити аудит такої інформації і яким має бути необхідний рівень незалежних підтверджень достовірності інформації з питань ESG, що розкривається нею. На міжнародному рівні спостерігається зростаюча тенденція до надання незалежних підтверджень щодо нефінансової звітності. Традиційно незалежні зовнішні аудити проводяться щодо фінансової звітності, але дедалі частіше їх здійснюють і щодо нефінансової звітності. Вплив компанії на суспільство та навколишнє середовище має бути чітко зрозумілим для стейкхолдерів.

Для структурування ESG діяльності та звітності компанії можуть використовувати цілу низку стандартів та законодавчих документів, як міжнародних, так і національних. Звітування ускладнюється тим, що існують різні показники та вимоги щодо трьох компонентів ESG. Міжнародна рада бізнесу (МРБ/ІВС) Світового економічного форуму (СЕФ/WEF) розробила підхід до вимірювання та розкриття інформації про відповідні аспекти результатів діяльності у сфері ESG на послідовній та порівняльній основі. Звіт МРБ пропонує єдиний основний набір показників та практик розкриття інформації, які можуть використовувати компанії для структуризації своєї звітності. Необхідно пріоритезувати економічні, соціальні та екологічні цілі для управління ситуаціями, коли їх завдання вступають у суперечність.

Дискусія

Декарбонізація світової економіки та ESG стандарти набувають масштабів глобального тренду, який впливатиме на всі сфери професійної діяльності. Попит на дані, пов'язані з екологічними, соціальними та управлінськими проблемами (ESG), зростає роками і найближчим часом він не зменшиться. Існує багато факторів, які вже сьогодні спонукають державні та приватні компанії надавати пріоритет звітності на основі цінностей ESG. Бізнеси, які впровадять облік парникових газів (GHG Protocol) та встановлять науково

обґрунтовані цілі щодо досягнення кліматичної нейтральності, стануть беззаперечними лідерами у своїх галузях у найближчі 30 років та отримають доступ до інвестиційного капіталу для впровадження заходів щодо боротьби зі змінами клімату. Особливу актуальність ESG набуває для нафтогазової, гірничовидобувної, важкої (зокрема виробництво сталі і цементу) та хімічної промисловості, а також для енергетичної галузі та великих підприємств з виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. 1 січня 2021 р. прийнято Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів», який поширюється на підприємства, що спалюють паливо понад 20 МВт; займаються нафтопереробкою, коксохімією, агломерацією залізної руди та окатишів; працюють з чугуном і сталлю, феросплавами, цементним клінкером, вапном і кальцинацією доломіта і магнезису, азотною кислотою, аміаком тощо.

У сфері будівництва фактори ESG мають вирішальне значення для визначення загальної вартості та потенціалу об'єкта нерухомості. Водночас для будівельної галузі загалом характерна непрозорість інформації [8]. При цьому інформація рухає ринки капіталу і існують суворі правила щодо розкриття фінансової інформації. Цифрові технології дають змогу отримувати, інтерпретувати та застосовувати дані ESG, що стимулює процес інвестицій, оскільки допомагає інвесторам отримувати більше інформації для прийняття рішень та оцінки ризиків. ESG стратегії включають об'єктивні та вимірювані цілі, які базуються на точних даних, тому показники ESG для інвестицій у нерухомість посідають центральне місце.

Одним з перших інструментів податкового регулювання у міжнародній торгівлі для досягнення кліматичних цілей став Механізм прикордонного вуглецевого коригування (Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM). Закон Німеччини про належну перевірку ланцюга постачання встановлює низку вимог до прав людини та захисту навколишнього середовища для компаній, які постачають товари чи послуги в країні [11]. При цьому законодавчі вимоги поширюються на компанії в різних секторах, незалежно від доходу чи розташування штаб-квартири. Закон вимагає від прямих або (в деяких випадках) непрямих постачальників створити систему управління ризиками, призначити спеціаліста з прав людини, встановити процедуру розгляду скарг, ухвалити політичну заяву щодо стратегії прав людини та, надалі, підготувати річний звіт про виконання цієї стратегії. Законодавство вже діє для компаній із понад 3000 співробітниками, а наступного року почне діяти для компаній із понад 1000 працівників, а у разі невиконання застосовуватимуться штрафні санкції.

Сучасні тенденції «інтегрованого інвестування» передбачають використання критеріїв ESG для глибшого розуміння вартості компанії. Це допомагає аналітикам краще зрозуміти майбутні прибутки та потенційні ризики, беручи до уваги чинники, що ніколи не були частиною традиційного фінансового аналізу. Мета інтегрованої звітності – надати інвесторам необхідну інформацію та допомогти підприємству стати більш зрозумілим для стейкхолдерів та інвесторів. Все частіше ключові зацікавлені сторони в ланцюжках створення вартості компаній вимагають показники різноманітності, справедливості та залученості, цільові показники скорочення викидів або інших даних, пов'язаних із ESG. Ключова мета кліматичної пропозиції Комісії з цінних паперів та бірж (SEC) [18] та інших правил,

пов'язаних зі сталим розвитком, полягає в тому, щоб надати інвесторам високоякісні, своєчасні та порівняльні дані ESG, які вони можуть використовувати для прийняття рішень. Прозорість та підзвітність підвищує довіру між зацікавленими сторонами, сприяючи довгостроковій стійкості бізнесу. Показники ESG починають впливати на вартість ведення бізнесу, оскільки компанії, які нехтують ESG звітністю, програють фінансово та репутаційно. Зрештою, компанії, які виходять на ринок із зрілою стратегією ESG і добре контрольованими даними для її підтримки, матимуть конкурентну перевагу.

Однак єдиного стандарту звітності з питань ESG немає і керівництво компаній зазвичай не знає, яку саме інформацію з питань ESG хочуть отримувати інвестори. Вони також не знають, як збирати або представляти інформацію з питань ESG. Звітування ще більше ускладнюється тим, що існують різні показники та способи подання інформації щодо трьох компонентів ESG. Соціально відповідальна поведінка та сталі практики здійснення бізнес-діяльності сприяють збільшенню прибутковості і зниженню ризиків підприємств. Ініціатива SBTi (Science Based Targets initiative) забезпечує перспективне зростання бізнесу, економить гроші, підвищує енергозбереження, забезпечує стійкість до регулювання, підвищує довіру інвесторів, стимулює інновації та конкурентоспроможність, водночас демонструючи конкретні зобов'язання щодо сталого розвитку.

Важливо визнати потенціал повоєнного відновлення, який забезпечує Україні унікальну можливість стати сучасною, інноваційною країною. Зелена відбудова України – це не просто відновлення зруйнованих будівель та інфраструктури, а відбудова з переходом на новий рівень. Плани з відновлення України мають відповідати високим міжнародним стандартам, а потенційні донори ретельно контролюватимуть використання коштів при фінансуванні післявоєнної відбудови. Дотримання критеріїв ESG надає суттєві переваги для отримання фінансування за рахунок міжнародних фондів відновлення. Нефінансова звітність за ESG стандартами невдовзі стане обов'язковою вимогою для ведення бізнесу, в тому числі і в Україні, яка прямує до Європейського Союзу. Українські компанії, які не подбають вчасно про відповідність міжнародним стандартам, ризикують втратити бізнес вже у середньостроковій перспективі. Підвищення обізнаності щодо ESG допоможе компаніям реагувати на зміни інтересів інвесторів, забезпечити стабільність, конкурентоспроможність та розвиток ринків капіталу України.

Висновки

Історична ретроспектива розвитку будівельної галузі свідчить про тенденцію переходу на новий рівень після глобальних потрясінь, що визначає інноваційний напрямок потенціалу відбудови України із залученням кращих світових тенденцій.

Сучасні міжнародні тренди розвиваються у напрямку глобальної декарбонізації світової економіки та широкомасштабного впровадження ESG стандартів, що невдовзі стануть обов'язковими для ведення бізнесу, в тому числі і в Україні.

Будівельна галузь є значним джерелом вуглецевих викидів та, водночас, може стати основним постачальником рішень з декарбонізації. Впровадження

принципів зеленого будівництва забезпечує економію ресурсів та енергії, стимулює інновації та конкурентоспроможність, підвищує довіру інвесторів та все більш свідомих споживачів.

У сфері будівництва фактори ESG мають вирішальне значення для визначення загальної вартості та потенціалу об'єкта нерухомості, що допомагає інвесторам отримувати більше інформації для прийняття рішень та оцінки ризиків.

Бізнеси, які демонструють конкретні зобов'язання щодо сталого розвитку, стануть беззаперечними лідерами у своїх галузях у найближчі 30 років та отримають доступ до інвестиційного капіталу. Натомість, компанії, які не подбають вчасно про відповідність міжнародним стандартам, ризикують втратити бізнес вже у середньостроковій перспективі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бекер Т., Айхенгрін Б., Городніченко Ю., Гурієв С., Джонсон С., Милованов Т., Рогофф К., Ведер ді Мауро Б. Нарис про відбудову України – 2022. – Centre for Economic Policy Research, London, UK. – 36 с.
2. Додаток з питань корпоративного управління і сталого розвитку до Кодексу корпоративного управління (Додаток з питань ESG). – 2020. – Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України, Українська академія корпоративного управління. – 34 с.
3. Зелене повоєнне відновлення України: візія та моделі. Аналітична записка. – 2022. – ГО “Ресурсно-аналітичний центр “Суспільство і довкілля”. – 32 с.
4. Херекар Я. Звіт: Стандарти розкриття ESG для небанківських фінансових установ з рекомендаціями. – 2022. – Київ. – 94 с.
5. Carbon Disclosure Project (CDP) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cdp.net>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 07.09.2023.
6. Climate Disclosure Standards Board (CDSB) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cdsb.net>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 07.09.2023.
7. Draft Ukraine Recovery Plan. Materials of the “Digitalization” working group. – 2022. – The National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War. – 120 с.
8. Ellis M. From Green to ESG: How Data-Driven Transparency Changed Real Estate for Good. – 2022. – Measurabl. – 194 p.
9. European Financial Reporting Advisory Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.efrag.org>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 07.09.2023.
10. European Sustainability Reporting Standards [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.efrag.org/lab6?AspxAutoDetectCookieSupport=1>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 07.09.2023.
11. Ganster R., Kirkegaard J., Kleine-Brockhoff T., Stokes B. Designing Ukraine’s Recovery in the Spirit of the Marshall Plan: Principles, Architecture, Financing, Accountability. Recommendations for Donor Countries. – 2022. – German Marshall Fund, Washington, USA. – 46 с.
12. Global Reporting Initiative (GRI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalreporting.org>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 07.09.2023.
13. Grabosch R. The supply chain due diligence act (Lieferketten sorgfaltspflichtengesetz, LkSG). Labour and social justice. – 2021. – Friedrich-Ebert-Stiftung. – 12 p.
14. International Financial Reporting Standards (IFRS) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ifrs.org>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 07.09.2023.

15. Non-Financial Reporting Directive (NFRD) (2014/95/EU) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.greenfinanceplatform.org/policies-and-regulations/non-financial-reporting-directive-nfrd-directive-201495eu-and-proposal>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 07.09.2023.
16. Sustainability Accounting Standards Board (SASB) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sasb.org>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 07.09.2023.
17. Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (TCFD) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fsb-tcfd.org>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 07.09.2023.
18. The United States Securities and Exchange Commission (SEC) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sec.gov>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 07.09.2023.
19. Whelan T., Atz U., Clark C. ESG and financial performance: Uncovering the Relationship by Aggregating Evidence from 1,000 Plus Studies Published between 2015–2020. – 2021. – CFA Rockefeller Asset Management. – 19 p.

Стаття надійшла до редакції 19.06.2023 і прийнята до друку після рецензування 29.09.2023

REFERENCES

1. Becker, T., Eichengreen, B., Gorodnichenko, Y., Guriev, S., Johnson, S., Mylovanov, T., Rogoff, K., Weder di Mauro, B. (2022). A Blueprint for the Reconstruction of Ukraine. London: Centre for Economic Policy Research.
2. Appendix on Corporate Governance and Sustainable Development to the Corporate Governance Code (ESG Appendix) (2020). National Securities and Stock Market Commission of Ukraine: Ukrainian Academy of Corporate Governance [in Ukrainian].
3. Green post-war reconstruction of Ukraine: vision and models. Summary policy brief. (2022). Resource & Analysis Center “Society and Environment”.
4. Herekar J. (2022). Report: ESG disclosure standards for non-bank financial institutions with recommendations. Kyiv: Project Supporting Green Recovery in Ukraine, National Bank of Ukraine, United Nations Development Programme [in Ukrainian].
5. Carbon Disclosure Project, CDP. (2023, September 7). Retrieved 07.09.2023 from <https://www.cdp.net>
6. Climate Disclosure Standards Board, CDSB. (2023, September 7). Retrieved 07.09.2023 from <https://www.cdsb.net>
7. Draft Ukraine Recovery Plan. Materials of the “Digitalization” working group. (2022). The National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War.
8. Ellis M. (2022). From Green to ESG: How Data-Driven Transparency Changed Real Estate for Good. Measurabl.
9. European Financial Reporting Advisory Group. (2023, September 7). Retrieved 07.09.2023 from <https://www.efrag.org>
10. European Sustainability Reporting Standards. (2023, September 7). Retrieved 07.09.2023 from <https://www.efrag.org/lab6?AspxAutoDetectCookieSupport=1>
11. Ganster, R., Kirkegaard, J., Kleine-Brockhoff, T., Stokes, B. (2022). Designing Ukraine’s Recovery in the Spirit of the Marshall Plan: Principles, Architecture, Financing, Accountability. Recommendations for Donor Countries. Washington: German Marshall Fund.
12. Global Reporting Initiative, GRI. (2023, September 7). Retrieved 07.09.2023 from <https://www.globalreporting.org>
13. Grabosch, R. (2021). The supply chain due diligence act (Lieferketten sorgfaltspflichtengesetz, LkSG). Labour and social justice. Friedrich-Ebert-Stiftung.
14. International Financial Reporting Standards, IFRS). (2023, September 7). Retrieved 07.09.2023 from <https://www.ifrs.org>

15. Non-Financial Reporting Directive, NFRD. (2014). Retrieved 07.09.2023 from <https://www.greenfinanceplatform.org/policies-and-regulations/non-financial-reporting-directive-nfrd-directive-201495eu-and-proposal>
16. Sustainability Accounting Standards Board, SASB (2023, September 7). Retrieved 07.09.2023 from <https://www.sasb.org>
17. Task Force on Climate-Related Financial Disclosures, TCFD (2023, September 7). Retrieved 07.09.2023 from <https://www.fsb-tcfd.org>
18. The United States Securities and Exchange Commission, SEC. (2023, September 7). Retrieved 07.09.2023 from <https://www.sec.gov>
19. Whelan, T., Atz, U., Clark, C. (2021). ESG and financial performance: Uncovering the Relationship by Aggregating Evidence from 1,000 Plus Studies Published between 2015–2020. CFA Rockefeller Asset Management.

The article was received 19.06.2023 and was accepted after revision 29.09.2023

Кривомаз Тетяна Іванівна

доктор технічних наук, кандидат біологічних наук, професор кафедри технологій захисту навколишнього середовища та охорони праці Київського національного університету будівництва та архітектури

Адреса робоча: 03037 Україна, м. Київ, проспект Повітрофлотський, 31

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4161-9702> **e-mail:** ecol@i.ua

Чалий Іван Григорович

кандидат економічних наук, голова Комітету з практики бухобліку та звітування Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України, UA NvD Platform

Адреса робоча: 61023 Україна, м. Харків, вул. Трінклера, 24

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-5537-2707> **e-mail:** ifrs@ukr.net

Гамоцький Роман Олегович

аспірант Київського національного університету будівництва та архітектури

Адреса робоча: 03037 Україна, м. Київ, проспект Повітрофлотський, 31

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5469-8606> **e-mail:** roman.gamotskii@gmail.com

Льченко Ігор Святославович

аспірант Київського національного університету будівництва та архітектури

Адреса робоча: 03037 Україна, м. Київ, проспект Повітрофлотський, 31

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-0427-138X> **e-mail:** revolenglab@gmail.com

Циба Артем Миколайович

аспірант Київського національного університету будівництва та архітектури

Адреса робоча: 03037 Україна, м. Київ, проспект Повітрофлотський, 31

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-4532-0982> **e-mail:** absqueee@gmail.com